

Szeged könyvtári problémái

Ankét a „Délmagyarország” szerkesztőségében

A „Délmagyarország” múlt vasárnapi számában „Egy könyvtárlátogató gondolatai” címmel cikket közölt a könyvtárosképzés időszerű problémáiról. A cikkben fölvetett kérdések megvitatására a szerkesztőség csütörtökre szegedi könyvtári szakembereket és könyvtárlátogatókat hívott össze. Az értekezlet igen hasznosnak, termékenynek bizonyult, mert nemcsak egy fontos gyakorlati problémának, a könyvtárosképzés nehézségeinek megoldásához vitt közelebb, hanem ebből a részletkérdésből kiindulva feltárta Szeged egész könyvtárügyének mai helyzetét, eddigi eredményeit, s a még mindig megélő, bajok okairól is rávilágított.

A Somogyi-könyvtár tömegkönyvtári jellege

Már az első felszólaló, Szőke Mihály elvtárs, a Somogyi-könyvtár igazgatója is helyesnek és időszerűnek jelölte meg a „Délmagyarország” cikkét, amint hogy a lényegre tekintve ugyanennek a véleménynek adott hangot az ankét minden résztvevője. Szőke Mihály ismertette a Somogyi-könyvtár fejlődését, rámutatva, hogy a könyvtár régebben úgynevezett „praesens” könyvtár volt, s csak két éve tért rá a kölcsönzésre. Régi jellegének megfelelően minden könyvből csupán egyetlen példány került megvételre, ami most megnehezíti a keresetesebb könyvek hozzáférhetőségét. A könyvtár újabban természetesen több példányban is beszerzi a nagyforgalmú könyveket, s arra törekszik, hogy a most egyetlen példányban meglévő, de gyakran keresett műveket antikvár úton pótlólag beszerezze, s így kölcsönzését fokozhassa. Ugyanakkor a jelenleg is 4500 kötetnyi olvasótermi kézikönyvtárat is megerősítik, hogy a kölcsönzés mellett a helybeni használatra gyorsan szükséges műveket is hozzáférhetővé tegyék a kutatók, keresők számára. Hangot adott Szőke elvtárs a Somogyi-könyvtár fejlesztését akadályozó anyagi és személyzeti nehézségeiknek is, rámutatva, hogy a könyvtár tömegkönyvtári működése, a szegedi ifjúság könyvtárigényei kielégítésére is hivatott kölcsönzői munkája, s végül a város dolgozóival való szoros kapcsolat megteremtését szolgáló fiók-könyvtár ellátása a Somogyi-könyvtár jelenlegi anyagi erejével és személyzetével csak megfeszített munkával, s így sem kielégítően oldható meg. Szőke elvtárs megállapította több hozzászóló megerősítette, s az értekezlet egyhangúan állást foglalt a tekintetben, hogy Szeged könyvtári problémáinak megoldása terén az egyik legsürgősebb, legnagyobb feladat a Somogyi-könyvtárnak műltjához, tudományos és tömegkönyvtárjellegéhez méltó fejlesztése.

Az Egyetemi Könyvtár munkájáról

Dél-Alföld legnagyobb tudományos könyvtárának, az Egyetemi Könyvtárnak igazgatója, Hencz Aurél felszólalásában a „Délmagyarország” cikke nyomán fejtegette ki az abban érintett kérdésekből kiindulva a szegedi könyvtárügy legfontosabb kérdéseit. A cikknek azt az igényét, hogy a könyvtárakban minél több könyv váljék az olvasó számára gyorsan hozzáférhetővé, jogosnak tartotta, s mindjárt le is szögezte, hogy a kölcsönzésre kerülő és a nem kölcsönözhető praesens anyag elválasztását nem elvi okok, hanem kényszerű szükség határozza meg. Helytelen lenne, ha a jelenlegi helyzetben, az üzleti alapon működött magán-kölcsönkönyvtárak megszűnése után, a jó könyvekkel rendelkező nagy könyvtárak a kölcsönzés indoklatlan megszüntetésével elvonnák a dolgozóktól a könyveket. A „tudományos” és a „közkönyvtár” nem a kölcsönzésben, vagy nem-kölcsönzésben, hanem az általa betöltött szerepben különbözik egymástól. Így az egyetemi könyvtár, amely tudományos könyvtár, első sorban az egyetemi és más tudományos intézmények kutató és oktató munkáját van hivatva szolgálni. Ennek ellenére három évvel ezelőtt éppen az Egyetemi Könyvtár kezdte meg először a város dolgozóinak számára a kölcsönzést, az első külvárosi fiók-könyvtárak szervezését, sőt az ifjúsági tömegének könyvtárba-szoktatását is. Ezeket a feladatokat később átadta a Somogyi-könyvtárnak, hogy az Egyetemi Könyvtár hivatásának megfelelően az egyetemi és egyetemen kívüli tudományos

intézeteknek, üzemi szakembereknek, pedagógusoknak, sőt a mezőgazdaságfejlesztési terv előmozdítása érdekében a megye mezőgazdasági szakembereinek tudományos igényeit fokozottabb mértékben kielégíthesse. Az Egyetemi Könyvtár hivatása tökéletesebb teljesítése érdekében is kívánna a Somogyi-könyvtár jelenleginél nagyobb mértékű fejlesztését. A Somogyi-könyvtár erőteljesebb és céltudatosabb tömegkönyvtári fejlesztése mentesíti az Egyetemi Könyvtárt a jelenleg még ellátott bizonyos köz-könyvtári tevékenységtől, s így lehetővé teszi számára, hogy a jövőben az eddiginél is fokozottabban állíthassa erejét a tudományos kutatás és a felsőoktatás szolgálatába.

Hencz elvtárs ugyanakkor, amikor az olvasótermi, praesens anyag tervszerű gyarapítása és a kölcsönzési mozgalom egyidejű fejlesztése mellett sorakoztatta fel érveit, rámutatott arra is, hogy a jelenleg fennálló nehézségek nem lehetnek akadályai a legsürgősebb problémák megoldásának, hiszen a szegedi könyvtárak együttműködése, amelyet a „Délmagyarország” cikke is helyesen vetett fel, már most számos hibát kijavíthat. Ehhez nem szükséges sem nagyobb anyagi fedezet, sem felsőbb hatóságok engedélye, hanem csupán az érdekelt könyvtárak vezetőinek jóakarata.

Az első lépés: a nagy könyvtárak együttműködése

A legnagyobb szegedi könyvtárak: az Egyetemi Könyvtár, a Somogyi-könyvtár, az orvosgyógyászati könyvtár, a járási és a Gorkij-könyvtár tervszerű együttműködése március-holnapra javítana a város dolgozóinak könyvvárral való ellátottságán — mutatót rá Hencz elvtárs. Ehhez szükséges lenne hogy a nagy könyvtárak vezetői meghatározzák az egyes könyvtárak sajátos jellegét, „profilját”, az ennek megfelelő beszerzési politikát, amely kikészítve a sokszor fölösleges párhuzamos vásárlásokat, lehetővé tenné, hogy az adott elálmányból a mai nál jóval gazdagabb választék álljon Szeged különféle könyvtáraiban a dolgozók, kutatók rendelkezésére. Az Egyetemi Könyvtár e célszerű együttműködés kialakítása érdekében kész arra, hogy két héten belül megküldje az összes nagy könyvtáraknak elmúlt évi beszámolóját, ideit munkatervét és egy írásban rögzített együttműködési programot, amelynek alapján a könyvtárak vezetői gyakorlati megállapodásra juthatnának a további tervszerű együttműködés tekintetében.

Az üzemi és szakszervezeti könyvtárak kérdései

Hencz elvtárs hozzászólásában kiterjesztette az értekezlet figyelmét a nagy könyvtárakon kívül a különféle üzemi, hivatali, szakszervezeti és iskolai könyvtárakra is. Ezek a könyvtárak ugyanis tervszerű fejlesztés, s a könyvtár-

közi együttműködés esetén hozzájárulhatnak a város könyvvárral való ellátottságának fokozásához, jelenlegi helyzetük azonban sok helyen rendkívül elszomorító. Molnár István elvtárs, az Egyetemi Könyvtár könyvtárosa hozzászólásában egyebek közt rámutatott arra, hogy az üzemi könyvtárak egy része rossz beszerzési politikája és alkalmatlan vezetése miatt lényegében kihasználatlan. Korek József elvtárs, a „Horizont” könyvesbolt vezetője megerősítette ezt, s elmondotta, hogy tapasztalata szerint egyes esetekben az üzemi könyvtárak fejlesztését nem a szakértő könyvtáros, nem is a dolgozó igénye irányítja, hanem — a könyvtáreszközök, amely — különösen év végén — az eladatlannak elkesztő könyvpéldányokat vételi meg az elálmányt tervszerűtlenül elpocsékoló üzemekkel. Ennek következménye, hogy az üzemi könyvtárak sokhelyütt tele vannak tucatszámú példányban megvett, de alig keresett könyvekkel, amelyek korántsem alkalmasak arra, hogy a dolgozókkal megkedveltesék az olvasást.

A járási könyvtár sorsa

Az értekezleten több ízben felvetődött a járási könyvtár szerepe és sorsa. Stereczki Kálmán elvtárs, a könyvtár vezetője elmondta, hogy bár eleinte a járási könyvtár vállalta a város ifjúságának könyvvárral való ellátását, ez ma már, a könyvtár alapvető hivatásának, a szegedi járás köz-ségi népkönyvtári irányításának és ellátásának károsodása nélkül nem vállalhatja. Az ifjúsági olvasókat éppen ezért átirányították a Somogyi-könyvtárba. A végső megoldás a járási könyvtár és a Somogyi-könyvtár számára is az lesz, ha a kultúrpalota most folyó bővítésével kapcsolatban össze a járási könyvtár beleolvadhat a Somogyi-könyvtárba. Ekkor, éppen úgy, mint mindenütt az országban, a járási és városi könyvtár azonos lesz, s a Somogyi-könyvtár, amely addigra bizonyára megerősödik anyagi és személyzeti szempontból egyaránt, akkorára már nehézségek nélkül elláthatja mind a város, mind a járás könyvtári szolgálatát.

Az együttműködés lehetőségei

Ertsey Péter, a Somogyi-könyvtár könyvtárosa a könyvtárak közti együttműködést nemcsak a dolgozó jobb könyvvárral való ellátása, de a könyvtárosok szakmai fejlődése szempontjából is szükségesnek ítélte. Sürgette a szegedi könyvtárosok munkaértekezleteken, tapasztalatcseréken való találkozását, egymás könyvtárainak, könyvtári módszereinek megismerését. Péter László, az Egyetemi Könyvtár könyvtárosa részben ezt a gondolatot továbbvívta, rámutatott a beszerzési politika összehangolásán túl az olvasók tájékoztatásában szükséges együttműködés fontosságára. Egy bizonyos időponttól kezdődően a kicserélendő katalógusanyag, mely tájékoztatja a könyvtart keresőt, hogy másutt hol

találhatja az adott könyvtárból hiányzó könyvet, sőt a könyvtárak közötti rendszeres telefonkapcsolat is megkímélheti a dolgozókat a könyvek utáni „hajszá” fölösleges fáradozástól. Az együttműködés elemi feltétele szerinte a könyvtárosi kölcsönzés, amely országosan már jól bevált, s amelynek helyben is meg kell valósulnia. A nagy könyvtárak, főként az Egyetemi Könyvtár és a Somogyi-könyvtár együttműködésének egyik jelentős formája lesz, ha a Somogyi-könyvtár gazdag helytörténeti anyagának bibliográfiai feltárásával közreműködik az Egyetemi Könyvtár által kezdeményezett, s kidolgozás alatt lévő „Szeged bibliográfiája” vállalkozás megvalósításában. A Szegedre vonatkozó irodalom minél teljesebb anyagát tartalmazó nagyszabású munkát immár nélkülözhetetlen segédeszköze minden kutatóknak, aki Szeged múltjának, jelenének bármilyen problémájával foglalkozik.

Az olvasók véleménye

Gergely György orvos, mint a Somogyi-könyvtár rendszeres látogatója, hozzászólásában igen tudatosan mutatta meg, hogy milyen veszélyeket rejt magában a könyvtár „praesens” anyagának merev, önkényes elhatárolása. Gergely elvtárs, s nyilván hozzá hasonlóan számos dolgozó, többnyire nem tud időt szakítani arra, hogy beüljön valamelyik könyvtárba, hanem csupán este tud egy-két órát olvasásra szánni. Kérte: a jövőben is tegyék a dolgozók számára lehetővé, hogy a szükséges könyveket kölcsön kivehessék a könyvtárból, mégha azok netán csupán egyetlen példányban is lennének meg. Mert hiszen a szakmunkák, amelyek például a babilonai ásatásokról szólnak, s melyek jelenleg őt igen érdeklik, nem valószínű, hogy éppen az alatt a két-három hét alatt válnak hirtelen keresetté, amíg ő olvassa. Inkább az a valószínű, hogy néhány év telik majd el, mire ismét keresi valaki ezt a művet, melyet természetesen nem lenne érdemes két példányban beszereznie egyik könyvtárnak sem, csupán azért, hogy egyik praesens maradjon, a másikat pedig ki lehessen kölcsönözni. A könyvek biztonságának, megőrzésének más módját kell választani, nem a tömegektől való elvonás módszerét! Az olvasók nevelése elsősorban, de szükség esetén a törvényes eljárás biztosítása a könyvtármunka védelmének a kölcsönzés megszűntetése nélkül is. Az értekezleten résztvevő könyvtárosok egyöntetűen megállapították, hogy Gergely elvtárs igénye jogos, s helytelen lenne a kölcsönzésnek ilyen korlátozása.

Fenyő Péter elvtárs, aki úgyszólván Szeged valamennyi könyvtárának gyakori látogatója, hozzászólásában igen helyesen irányította a figyelmet a könyvtáros személyére, alkalmasságára. Elmondta, hogy a nyáron a múzeum-

épületben például egy ott szolgálót teljesítő dolgozó szinte ráprátrított, „felelősségre vonva”, „miért nem megy aratni, mit lopja a napot olvasással?” S habár ez kivételes eset, mégis intő tanulság és jó példa arra, hogy a könyvtárak személye, modora — szakismereti mellett — rendkívül fontos a könyvtárak életében, mert nevelheti, javíthatja, de adott esetben el is riaszthatja az olvasót a könyvtárról.

Magyar László egyetemi hallgató a maga részéről — az olvasó szeméből — ugyancsak a könyvtárak közötti együttműködés előnyeire mutatott rá. Az Egyetemi Könyvtár mostani túlterheltsége, amely már-már gátolja az egyetemi hallgatók könyvelmes, gyors könyvvárral, szerinte is csak a többi könyvtárak gazdaságosabb kihasználása, főként a Somogyi-könyvtár szépirodalmi anyagának gyarapítása révén lenne megszüntethető.

Az ankét határozatai

A Szeged könyvtárügyi helyzetét felmérő értekezlet, amelyen többek között felszólalt még Vastagh József megyei könyvtáros, és Szűcs Józsefné, az Egyetemi Könyvtár dolgozója is, termékenynek, hasznosnak bizonyult. A részletkérdéseknél látszó vitapontból elindulva az értekezlet résztvevői előtt széles távlatában feltárult Szegednek, mint tudományos, kulturális jellegű városnak egyik égető problémája a könyvtárügyének szervezésellenesége. S bár az ankét nem foglalkozott kellően az olvasók nevelésével, az olvasómozgalom kérdéseivel, bizonyos, hogy a szervezési feladatok megoldása után erre is sor kerül majd.

Az ankét résztvevői határozatként fogadták el a tanácskozás alatt felvetődött két konkrét javaslatot. Az egyik az üzemi és szakszervezeti könyvtárak helyzetének megvizsgálását célozza, s ennek érdekében egy mielőbb megrendezésre kerülő találkozó megrendezését határozza el, amelyen könyvtári szakemberek a könyvtári munkát társadalmi munkaként végző üzemi, hivatali, stb. könyvtárosokkal és kultúrfelelősökkel megbeszélhetik az üzemi könyvtárak problémáit. A határozat másik pontja a város nagy könyvtárainak együttműködésének megteremtése érdekében kimondja, hogy a könyvtárak vezetői — miután kicserélték a tavalyi munkájukról szóló beszámolókat és az idei teendőiket, valamint a további munkájuk irányát meghatározó elgondolásaikat tartalmazó terveket — minél előbb üljenek össze, vitassák meg együttműködésük programját, főként a rendszeres könyvtárközi tapasztalatcserét.

Az értekezlet határozatainak gyümölcseit a könyvszerelő szegedi dolgozók bizonyára hamarosan érezni fogják a könyvtárak javuló szolgáltatásaiban.

A dírfőtet elöltették...

KOVACS MIHALY REGENYE

nak a tanítványaim! Teljes ellátást, kosztot, kvártélyt adok.
— Na nézd csak — bökte oldalba Jancsi a barátját.
A körülálló legények mocorogni kezdtek. Egyik biztatta Imrét, a másik hitetlenül legyintett, jelezve, hogy szerinte nagy szélhámos lehet ez az úrféle, hisz már a kalapjáról is látszik.
A kecskeszakállas is észrevette ezt, de egy kis ideig mégis szótlanul várakozott. Aztán széles mozdulattal kigombolta kaftán-szerű köpönyegét, vastag bugyellárist vett ki belőle. A rekeszekből papírok és bankjegyek tűntek elő. Egy legény nagyot csettintett, látva a csomóban lapuló bankókat. A kalapos végre kivett egy négyrét hajtott papírt és odatartotta Imréhez:
— Ne gondold, hogy én csak a számat jártatom. Olvasd el ezt az írást.
— Imre pislogott zavarában.
— De már engedjen meg, elhiszem én úgy is! — hebegte és félszempalán nézett a papírosra. „Hargitai Endre karmester úrnak”. — olvasta le a legnagyobb betűket.
A karmester összehajította a papírt.
— Most ne ígérj nekem semmit, kedves fiam. Gondold meg jól először, csak aztután határozzál. Püspökpálotta nincs messze ide. Holnap, vagy holnapután gyere el, ha jól akarsz magadnak. Ha meg tovább is a ta-

19.
Imre úgy figyelte a kecskeszakállast, mint valami vásári kikiáltót. A szeme mégis felcsillant, mikor a nyílt ajánlatot hallotta.
Erezte, hogy a nagykalapos igazat mondott: valóban rabszolga volt eddig. A gazdák éheztek, dolgoztatják a cselédeiket, nem ismernek se embert, se istent, csak gyűjtik a pénzt, a minél több aranypénzt, meg a földet vásárolják.
A kalapos sietett folytatni:
— Én minden hangszeren tudok játszani. Nagy zenekaram van Püspökpálotán, de egy kürtösöm katona lett. Te éppen jó lennél helyette. Ur leszel a kezem alatt. Művész leszel: zeneművész.
Közelebb lépett, megnézte Imre újjait, mintha azzal kéne fújni a kürtöt.
— Látod, — mutatott körül a karmester. — Nagy a munkanélküliség. Válság van. Nincs építés. A kubikosok is mezei munkára mennének, de nincs hely számukra se a grófok, se a gazdák földjein. Ma már minden nagyobb gazdaságban géppel szántanak, géppel csépelnek, nem keresnek a munkások. Te is munkanélküli leszel előbb-utóbb. De kár is volna végleg tönkretenni az újjaidat a vasvilla nyelével. Belédől művészember lehet.
— Oszd mit fizetne az úr?
— Mit fizetnék? Még én fizessek, amiért tudományt adok? Sokan nagy tandíjat adnának, hogy zenére tanítsam őket, de én olyan ember vagyok, hogy csak azt tanítom, akit magam választok ki. Inkább ráfizetek a tanítványaimra. Mert nekem pénzbe van-

nyán akarsz durni a ganét, hát állj el megint rabszolgának. Én csak a javadat akarom.
Elvette a bugyellárist, begombolkozott, aztán folytatta:
— Püspökpálotán mindenki ismer engem. Akárhová kérek meg, merre van a Hargitai karmester háza. Könnyen odatalálsz.
Imre egyik lábáról a másikra állt, hol az újjaira, hol a karmester kecskeszakállára, meg a felsőkabátja alól kikidálgató, vastag, arany óraláncára kapkodta a szemét.
Hargitai hátrahúzta a vállát, ráncosodó, különös ábrázata nevetésre húzódt és kefére rákötötte Imre felé a jobbát.
— Isten áldjon, kedves fiam. Ne ígérj semmit. Tudom, úgy is eljössz.
Imre félszeg mozdulattal fogott kezét. A karmester kivilasztotta a fiú szeméből a biztató jelt, de mondaní Imre valóban nem mondott mást, mint a tisztességes köszönést.
A karmester gyors, billegő járással indult el a legények sora közé, egyenest a vasút felé.
Az öregtemplom harangja kongatni kezdte a lévesmarsot.
Imre álldogált egy darabig. Nézte a püspökpálotai karmester jobbra-balra ingó kalapját, míg el nem tűnt a báránnyór süvegek erdejében. Már eddig is egyre jobban forgódott, aztán meg érlelődött, most pedig egyenesen keményedett fejében az elhatározás: nem áll be béresnek se a szikár fekete gazdához, se máshoz.
— Na gyereink mi is — vetette oda Jancsinak.
(Folytatjuk.)